

Олена М. Лютак¹, Олена В. Баула², Владислав І. Куценко³, Сергій В. Іванцов⁴
**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ТА РИНКОВОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ |
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

У статті досліджено сучасні тенденції формування фінансового потенціалу підприємства та його оцінки. Наведені ключові характеристики та механізми його використання. Доведено зв'язок між фінансовим потенціалом та рівнем капіталізації суб'єктів господарювання в сучасних умовах. Наведено інструментарій нарощення використання показників та особливості їх трансформації в умовах повосенної відбудови в контексті сталого розвитку.

Ключові слова: фінансовий потенціал, капіталізація підприємств, ринкова вартість, фінансове забезпечення, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, сталий розвиток.

Рис. 2. Літ. 11

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-260-91-97

Olena Liutak, Olena Baula, Vladislav I. Kutsenko, Sergii Ivantsov
**FEATURES OF THE FORMATION OF FINANCIAL POTENTIAL
AND MARKET CAPITALIZATION OF ENTERPRISES
IN MODERN CONDITIONS**

The article examines modern trends in the formation of the enterprise's financial potential and its assessment. The key characteristics and mechanisms of its use are given. The connection between the financial potential and the level of capitalization of business entities in modern conditions is proven. The toolkit for increasing the use of indicators and the peculiarities of their transformation in the conditions of post-war reconstruction in the context of sustainable development are given.

Keywords: financial potential, enterprise capitalization, market value, financial support, competitiveness, investment attractiveness, sustainable development.

Peer-reviewed, approved and placed: 10.02.2023.

Постановка проблеми. Фінансовий потенціал підприємства як складова загального економічного потенціалу лежить в основі реалізації основних функцій суб'єкта господарювання, оскільки визначає майбутній розвиток на основі наявних фінансових ресурсів. Повномасштабне вторгнення, диспропорції економічного розвитку, проблеми з пошуків ресурсів для релокації, відновлення та відбудови активізували питання формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в сучасних умовах. У післявоєнній відбудові питання формування та використання фінансового потенціалу актуалізуються з новою силою. Все це вимагає комплексної оцінки підходів до формування потенціалу та альтернативних шляхів його реалізації в залежності від зовнішніх та внутрішніх умов. Нарощення потенціалу та його

¹ Lutsk National Technical University. Ukraine.

² Lutsk National Technical University. Ukraine.

³ University of Customs and Finance. Ukraine

⁴ University of Customs and Finance. Ukraine

реалізація стають запорукою підвищення ринкової капіталізації підприємств та формуватимуть подальшого економічного зростання як окремих суб'єктів господарювання, регіонів та економіку нашої держави в цілому. Взаємозв'язок фінансового потенціалу та ринкової капіталізації підприємств обумовлений ефективністю використання фінансових ресурсів, на засадах сталого розвитку та, відповідно, зростанням вартості суб'єктів господарювання, що активізує вивчення цієї проблематики у комплексному баченні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями формування фінансового потенціалу та ринкової капіталізації підприємств різних сфер економіки займалися і закордонні, і вітчизняні науковці. Найбільш вагомими напрацюваннями у даному сегменті проблематики належать таким вченим як Багацька К.В. [1], Блащак Б.Я. [2], Бондар А.І. Граціян О.В. [9], Demchenko I.V. [3], Заdereцька Р.І. [9], Ковальова Г.В., Коваленко О.М. [4], Куліш Г.П. [5], Купира М.І. [6], Колтунович О.В., Марченко В.М. [8], Сокол Х.Я. [6], Станіславик О.В. [4], Паргин Г.О. [9], Турчак В.В. [11], Чижинська С.Д., Чепка В.В. [5].

Метою дослідження є вивчення особливостей формування фінансового потенціалу, кореляція ринкової капіталізації суб'єктів господарювання та фінансового забезпечення на засадах сталого розвитку в сучасних умовах.

Основні результати дослідження. Фінансовий потенціал як об'єкт дослідження визначається сукупністю ресурсів підприємства, які спрямовані на забезпечення його прибуткового функціонування. Важливо констатувати, що фінансовий потенціал створює умови для виробництва та реалізації товарів і послуг суб'єкта господарювання, що і дає змогу нарощувати рівень прибутковості в тому числі й за рахунок використання ефекту масштабу. Щодо визначення сутності поняття, то в основі найбільш відомих трактувань лежить ресурсний підхід який передбачає наявність фінансових ресурсів серед яких статутний капітал, додатковий і резервний капітали, цільове фінансування, фонди накопичення, оборотні активи для здійснення основної діяльності та результативний підхід, який ґрунтується на використанні фінансових ресурсів для здійснення основної діяльності та максимізації прибутку. Цікавим є визначення Ковальова Г.В., Станіславик О.В., Коваленко О.М. щодо енергетичного потенціалу фінансової системи підприємства, яке забезпечує її саморозвиток, стійкість і самозбереження [4]. З цієї позиції в умовах військового стану фінансовий потенціал є основою самозбереження фінансової системи підприємства та запорукою його виживання, відновлення виробничої, маркетингової діяльності, нарощення прибутковості.

Як зазначає Демченко І. «Фінансовий потенціал підприємства визначається як його вміння раціонально і ефективно використовувати фінансові ресурси, що є в його розпорядженні, а також можливості збільшити, якщо необхідно, обсягів цих ресурсів» [3].

При розрахунку фінансового потенціалу, варто враховувати внутрішні та зовнішні чинники ключовими з яких є макроекономічне середовище, ринкова кон'юнктура, ефективність управління фінансовими ресурсами, співпраця з постачальниками, посередниками, споживачами. В сучасних умовах для суб'єктів господарювання важливо враховувати спроможність контрагентів до різних форм оплати, відстрочки платежів, акредитивних та

авансових розрахунків. Розвиток економічно взаємовигідних фінансових відносин із контрагентами сьогодні ляже в основу майбутньої співпраці. В даному аспекті важливу роль відіграє рівень використання фінансового потенціалу підприємства, який може диверсифікуватися від низького до високого та характеризується показниками рентабельності, стійким фінансовим станом, можливостями залучення додаткового капіталу, у формі кредитів та інвестицій, діловою репутацією.

Для більшості вітчизняних підприємств характерний перехід від високого до середнього рівня використання фінансового потенціалу, оскільки результати господарської діяльності тісно корелюють із динамікою внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування.

Окремий акцент варто зробити на взаємозв'язок фінансового потенціалу як інструменту забезпечення конкурентоспроможності підприємства на засадах сталого розвитку.

В основі сталого розвитку лежить синергетичний ефект від поєднання економічної, соціальної та екологічної складових, кожна з яких на основі внутрішньої концепції забезпечує раціональне використання ресурсів, сприяє відновленню навколишнього середовища та формує певний рівень соціальної справедливості. Відповідний рівень фінансового забезпечення лежить в основі реалізації окреслених постулатів сталого розвитку та зростання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Оцінювання фінансового потенціалу не лише дозволяє визначити максимальний розмір фінансових ресурсів, що здатне одержати підприємство, але і обґрунтувати ступінь використання фінансового потенціалу, рівень залучення фінансових ресурсів, якими потенційно володіє підприємство, оцінити ефективність фінансової політики підприємства шляхом порівняння значень фінансових потенціалів за кілька періодів, а також визначити величину резервів, якими володіє суб'єкт господарювання [9].

Відповідно ми можемо сформувати такі структурні елементи фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах (рис. 1.)

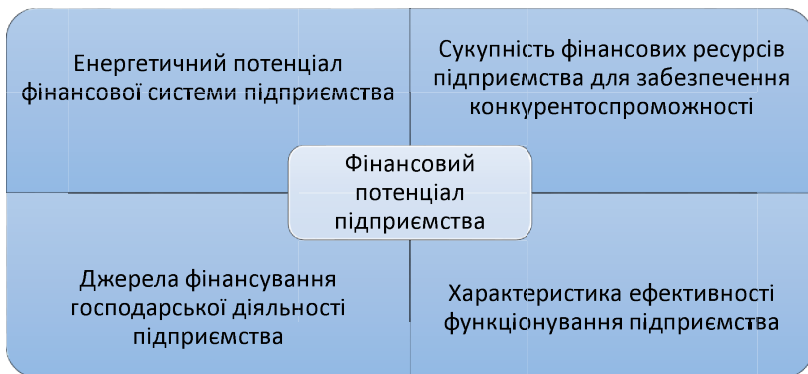

Рис. 1. Структурні елементи фінансового потенціалу підприємства, побудовано автором на основі [9]

Важливою особливістю фінансового потенціалу є оцінка його як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів інформації. За умов оптимізації використання фінансового потенціалу підприємство підвищує свою ринкову вартість, що є сигналом для потенційних інвесторів, кредиторів, акціонерів, державних структур та інших зовнішніх стейкхолдерів.

Окрім того з позиції визначення фінансового потенціалу, можна визначити такі підходи до тлумачення його сутності як сукупність фінансових ресурсів підприємства, джерела фінансування господарської діяльності підприємства, можливості для ведення бізнесу та його розвитку, фінансові показники діяльності підприємства, управління фінансами підприємства, характеристика ефективності функціонування підприємства.

Крім того, варто відстежувати кореляційний зв'язок між фінансовим потенціалом та ринковою капіталізацією підприємства. Вартість активів суб'єкта господарювання, яка розрахована на основі оцінки сукупної вартості ринкових інструментів, суб'єктів та ринків, постійно змінюється, але врахування загальної тенденції дає змогу визначити траєкторію руху фінансового потенціалу та аналогічний вектор зростання ринкової вартості підприємства.

Як зазначають Паргин Г.О., Задерецька Р.І., Граціян О.В. «В процесі оцінювання фінансового потенціалу можна зробити висновки щодо ефективності системи фінансового менеджменту на підприємстві. Під ефективною системою управління фінансами визначаємо технологію побудови взаємоузгодженого за всіма структурними підрозділами та функціями планів, які містять роз'яснення щодо джерел формування і напрямів використання фінансових ресурсів підприємства» [9]. Тобто в контексті реалізації стратегії нарощення капіталізації та використання резервів фінансового потенціалу ключову роль відіграватимуть структури управління суб'єктом господарювання.

Підтримуючи думку про взаємозв'язок фінансового потенціалу та капіталізацію підприємств Купира М.І. констатує, що фінансовий потенціал виступає підґрунтям для фінансово-господарської діяльності через мінімізацію ризиків та максимізацію прибутку, тобто створює дієвий механізм капіталізації ресурсів у прибуткові результати діяльності через нарощення [6].

Багацька К.В. зазначає, що показник загальної ринкової вартості підприємства застосовується для таких цілей: при розрахунку ціни, за якою можна придбати підприємство або на основі якої відбуватиметься злиття з цим підприємством; при розрахунку пропорцій обміну акцій при злитті підприємства; при розрахунку нижньої межі вартості акцій нової емісії; при прийнятті рішення про ліквідацію підприємства; при оцінці інтелектуального капіталу підприємства тощо [1].

Коментуючи рис. 2 ми можемо зазначити, що визначальними характеристиками ринкової капіталізації є вартість активів, процес нарощення капіталу, вартість цінних паперів, які в комплексі визначають рівень фінансового забезпечення. Окрім того наявний потенціал слугує інструментом зростання ринкової капіталізації, оскільки створює додаткові резерви для розширення виробничих процесів і зростання прибутковості суб'єкта господарювання.

Рис. 2. Визначальні характеристики ринкової капіталізації підприємства, авторська розробка

На підтвердження нашої тези про взаємозв'язок фінансового потенціалу та капіталізації підприємства можуть бути враховані коефіцієнти, які пов'язані з вартістю підприємства. Зокрема, оцінюючи суб'єкт господарювання використовуються показники, які дозволяють порівняти вартість підприємства з його доходами, грошовим потоком, доходом, активами та іншими показниками, що визначають фінансове забезпечення в цілому. Окрім того, поширеними є розрахунок таких коефіцієнтів, що відображають співвідношення прибутку підприємства до сплати відсотків і податків, співвідношення вартості підприємства до прибутку до сплати відсотків, податків, амортизації; вартість підприємства до грошового потоку від операцій; вартість підприємства до вільного грошового потоку та активи.

Ще один коефіцієнт, який може дати більше розуміння фінансових показників компанії, це співвідношення вартості до ринкової капіталізації. Цей коефіцієнт може вказувати на боргову позицію компанії, наявність фінансового потенціалу для подолання кризових ситуацій, коливання капіталізації підприємства, особливо в умовах повоєнної відбудови України.

В контексті майбутньої відбудови нашої країни наявність достатнього фінансового потенціалу слугуватиме інструментом нарощення конкурентоспроможності та відповідно підвищення рівня ринкової капіталізації. Окрім того основними цілями сталого розвитку, на яких базуватиметься майбутня трансформація фінансового потенціалу підприємств, має стати гідна праця та економічне зростання, промисловість, інновації та інфраструктура, відповідальне споживання та виробництво, сталий розвиток міст та спільнот. Показники фінансового потенціалу, фінансового забезпечення повинні включати такий інструментарій задля подальшого нарощення з позиції сталого розвитку. Звичайно, постулатами відновлення та трансформації усіх суб'єктів господарювання має стати доступна та чиста енергія, міцне здоров'я і благополуччя, мир, справедливість та сильні інститути, але їх роль у формуванні та реалізації фінансового

потенціалу чи забезпечення капіталізації важко простежити та визначити числовими методами.

Вирішенням цієї проблеми може бути державна політика щодо формування певного резервного капіталу, який буде основою фінансового забезпечення та допоможе розвитку підприємницької діяльності, в тому числі на засадах сталого розвитку. Рівень фінансового забезпечення середніх і малих підприємств в умовах воєнного стану значно скоротився, державні програми щодо спрощеної системи оподаткування, кредитів на відкриття бізнесу не дали очікуваного результату. Як наслідок, варто трансформувати частину допомоги у формування фінансових ресурсів для реорганізації та реструктуризації діючих підприємств, відкриття нових на грантовій основі. За ефективне виконання бізнес-планів чи показників грантової угоди згідно логіко-структурної схеми в частині зростання надходжень до бюджету у формі податкових та інших платежів варто давати додаткові фінансові можливості для нарощення обсягів виробництва. Слід зазначити, що проблема формування бюджету доходів суб'єктів є одним з найскладніших в сучасних умовах військового стану та може загостритися у період післявоєнної відбудови, оскільки західні партнери та донори можуть обмежити свої фінансові потоки щодо підтримки України. З іншої сторони ми можемо розраховувати на інвестиційний ресурс приватного сектору, який матиме можливість долучитися до відбудови країни та зможе використати потенціал нашої країни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Альтернативний і корисний спосіб оцінити формування фінансового потенціалу в сучасних умовах – вивести на поверхню його визначальні характеристики в контексті нарощення ринкової капіталізації підприємства. Фінансове забезпечення екзистенціально втілює невизначеність щодо подальшого розвитку та зростання особливо у перспективі поствоєнної відбудови України. Сучасні фінансові системи еволюціонували через соціальні домовленості та фінансові установи, зростання ринкового ризику, ризик ліквідності і забезпечують суспільства ефективним, хоча й недосконалими механізми перетворення, ціноутворення та розподілу економічної та фінансової невизначеності.

Ринкова капіталізація пропонує швидку оцінку суб'єкта господарювання на предмет оцінки інвесторами компаній на ринку порівняно з іншими, що працюють у тому ж секторі або галузі. В перспективі ми можемо використовувати цей показник, щоб виокремити компанії, які є об'єктами угоди злиття та поглинання, на різні категорії – з великою, середньою або малою капіталізацією. Така диверсифікація даватиме можливість іноземним інвесторам та державним грантовим програмам відбирати потенційно більш конкурентоспроможні підприємства для фінансування їх діяльності, зростання масштабів виробництва. Базовий фінансовий потенціал є основою інвестиційної привабливості підприємства та його розширення. Важливу роль у нарощенні фінансового забезпечення відіграватиме впровадження принципів сталого розвитку, що в закордонній практиці позиціонується як елемент зеленої трансформації та збалансованого економічного зростання будь-якої країни в тому числі і зростання її конкурентоспроможності. Саме з позиції оцінки конкурентоспроможності з врахуванням засад сталого

розвитку відбуватиметься подальше нарощення капіталу та фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

1. Багацька К. В. Капіталізація підприємства як ключова категорія вартісно-орієнтованого управління. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/3_2015ua/4.pdf
2. Блашак Б.Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). №3. С. 74-78.
3. Demchenko I. V. Formation of financial potential of enterprise. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2018. № 1. С. 140-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2018_1_21.
4. Ковальова Г.В., Станіславик О.В., Коваленко О.М. Сутність та розрахунок фінансового потенціалу підприємства. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.2.6>.
5. Куліш Г.П., Чепка В.В. Фінансовий потенціал підприємства та його роль в умовах нестабільності економіки. Статистика України. 2017. №1. С. 29-35.
6. Купира М.І., Колтунович О.В., Сокол Х.Я. (2021). Фінансовий потенціал підприємства: формування та детермінанти нарощення. Економічний форум, 1(1), 127-134. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-15>
7. Лютак О.М., Баула О.В., Шуляк А.П. Вплив глобальних трансформацій світового ринку інформаційно-комунікаційних технологій на міжнародну конкурентоспроможність Актуальні проблеми економіки. № 9. 2020. С.86-95.
8. Марченко В. М., Бондар А. І. Оцінювання фінансового потенціалу підприємства на прикладі ПРАТ «СКФ УКРАЇНА». URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/9.pdf.
9. Паргин Г. О., Задерецька Р. І., Граціян О. В. Формування фінансового потенціалу підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4754>.
10. Stoliarchuk Ya.M., Liutak O.M., Baula O.V., Lisovska L.S., Voitovych S.J. (2022). European integration development platform of innovative entrepreneurship of Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(45), 396–404. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3669>.
11. Турчак В.В., Чижинська С.Д. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання. Молодий вчений. 2014. №8 (11). С. 49-52.

-
1. Bagatska K. V. Capitalization of the enterprise as a key category of value-oriented management. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/3_2015ua/4.pdf
 2. Blaschak B.Ya. Financial potential in the structure of the company's potential. Scholarly notes of TNU named after VI Vernadskyi. Series: Economics and management. 2019. Volume 30 (69). No. 3. P. 74-78.
 3. Demchenko I. V. Formation of financial potential of enterprise. Collection of scientific works of Tavriyya State Agro-Technological University (Economic Sciences). 2018. No. 1. P. 140-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2018_1_21
 4. Kovaleva G.V., Stanislavik O.V., Kovalenko O.M. The essence and calculation of the financial potential of the enterprise. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.2.6>
 5. Kulish G.P., Chepka V.V. The financial potential of the enterprise and its role in conditions of economic instability. Statistics of Ukraine. 2017. No. 1. P. 29-35.
 6. Kupira M.I., Koltunovych O.V., Sokol H.Ya. (2021). Financial potential of the enterprise: formation and determinants of growth. Economic Forum, 1(1), 127-134. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2021-1-15>
 7. Liutak O.M., Baula O.V., Shulyak A.P. The impact of global transformations of the world market of information and communication technologies on international competitiveness Current problems of the economy. No. 9. 2020. P.86-95.
 8. Marchenko V. M., Bondar A. I. Evaluation of the financial potential of the enterprise on the example of PRSC "SKF UKRAINE". URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/9.pdf
 9. Partyn G. O., Zaderetska R. I., Gratsyan O. V. Formation of the financial potential of the enterprise. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4754>
 10. Stoliarchuk Ya.M., Liutak O.M., Baula O.V., Lisovska L.S., Voitovych S.J. (2022). European integration development platform of innovative entrepreneurship of Ukraine. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(45), 396–404. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3669>
 11. Turchak V. V., Chyzhynska S. D. Methodology for assessing the financial potential of an enterprise in modern economic conditions. A young scientist. 2014. No. 8 (11). P. 49-52.